

Vijftien jaar stelseldiscussie: een terugblik

Pensioen Pro 30 mei 2023

De Eerste Kamer nam op 30 mei de Wet toekomst pensioenen aan. De politiek is nu akkoord met de grootste verbouwing ooit voor het Nederlandse pensioenstelsel.

De instemming van de senaat is het sluitstuk van een lange periode van discussie over het pensioenstelsel. De aanzet daarover werd gegeven in 2008, toen de kredietcrisis de bestaande zekerheden in de pensioenwereld onderuit haalde.

Daarop volgde vijftien jaar discussie over de noodzaak van een pensioenhervorming en zeer ingewikkelde onderhandelingen tussen sociale partners en politiek. Daarin werd soms vooruitgang geboekt, maar vaak werd men ook weer teruggeworpen, omdat eerdere akkoorden of beoogde pensioencontracten toch niet haalbaar bleken.

Pensioen Pro dook in de archieven en zette de afgelopen vijftien jaar voor u op een rij, van de kredietcrisis tot de breuk in de FNV, van de 'interessante maar onbekende variant 4c' tot het aannemen van de Wet toekomst pensioen in de Eerste Kamer.

januari 2007

Het Nederlandse pensioenstelsel krijgt een nieuw financieel toetsingskader. De vaste rekenrente van 4% wordt vervangen door de risicovrije marktrente. Voor de dekkingsgraden maakt het weinig uit: grote fondsen beginnen 2007 rond de 135%.

september 2008

De kredietcrisis: pensioenfondsen worden hard geraakt. PFZW zakt naar minder dan 90% dekkingsgraad in november 2008.

maart 2009

Het kabinet moet bezuinigen. De AOW-leeftijd moet omhoog van 65 naar 67 jaar. Als geste krijgen bonden en werkgevers een half jaar tijd om een alternatief te bedenken.

augustus 2009

Pensioenfondsen zijn wat hersteld, tot net boven de 100%, maar iedereen is geschrokken. Het kabinet stelt de commissies Goudswaard en Frijs in om de staat van de tweede pijler te onderzoeken.

30 september 2009

SER-overleg over de AOW klapt. Werkgevers blijven weg bij de laatste onderhandelingsronde, FNV-voorzitter Jongerius maakt ze uit voor 'tuig van de richel'. Het kabinet besluit een maand later tot een AOW van 66 in 2020 en 67 in 2025.

januari 2010

De commissie Goudswaard signaleert grote problemen in de tweede pijler: vergrijzing, kwetsbaarheid voor schokken en stijgende kosten. Goudswaard doet suggesties: lagere ambities of zachtere rechten en het koppelen van de pensioenleeftijd aan de levensverwachting. De doorsneepremie moet worden onderzocht, vindt de commissie, vanwege de positie van zzp'ers.

20 februari 2010

Kabinet Balkenende IV valt over Uruzgan. De AOW-verhoging gaat in de ijskast.

juni 2010

De Stichting van de Arbeid sluit een pensioenakkoord. FNV en werkgevers willen een eventuele hogere AOW-leeftijd verzachten met loonindexatie van de AOW en een flexibele ingangsdatum. Voor de tweede pijler wordt premiestabiliteit afgesproken, plus een onderzoek naar een 'schokbestendiger contract'. De opties: een reëel contract, of een combicontract, met een 'harde nominale kern' en een 'zachte schil'.

14 oktober 2010

Kabinet Rutte I treedt aan, met gedoogsteun van de PVV. De AOW-leeftijd gaat naar 66, maar niet verder, is de afspraak.

maart 2011

Details lekken over de uitwerking van het nieuwe contract. Garanties blijken te vervallen in het nieuwe 'reële contract'. Intern verzet bij FNV: de grootste bond FNV Bondgenoten is tegen. Bondgenotenvoorzitter Henk van der Kolk wordt het gezicht van het verzet.

juni 2011

Sociale partners presenteren hun uitwerking van het pensioenakkoord en sluiten een deal met het kabinet. Het reële contract is gebleven. Bondgenoten en AbvaKabo wijzen het akkoord af. CPB en DNB vinden beoogde rekenrente op basis van verwacht rendement riskant. De hele zomer voert FNV Bondgenoten campagne tegen het 'casinopensioen'.

september 2011

De federatieraad van FNV gaat tóch akkoord met het pensioenakkoord. De grootste bonden Bondgenoten en AbvaKabo worden buitenspel gezet en zeggen het vertrouwen op in het federatiebestuur. De FNV is uiteengevallen, maar wordt drie maanden laten weer gelijmd.

januari 2012

125 fondsen kondigen voor 2013 een korting aan. Het effect wordt iets minder door een last-minute ingreep van DNB: driemaands middeling in de rente en maximering van de korting op 7% per jaar.

april 2012

Het kabinet Rutte valt: de PVV kan niet instemmen met bezuinigingen. Maar het begrotingstekort van 4,5% moet wel gedicht. Enkele dagen later volgt het 'Kunduz-akkoord' met oppositiepartijen. De AOW-verhoging wordt vervroegd naar 2013. Het AOW-deel van het zwaarbevochten pensioenakkoord is verscheurd. FNV is kwaad, maar machteloos.

september 2012

Tweede maatregel om kortingen te verzachten. Het 'septemberpakket' introduceert de ufr in de rekenrente, in ruil voor terughoudend indexeren.

5 november 2012

Kabinet Rutte II treedt aan, Jetta Klijnsma (PvdA) wordt staatssecretaris Sociale Zaken.

januari 2013

Grote kortingen aangekondigd: metaalfondsen rond 6%. Uiteindelijk korten in april 66 fondsen, met 3,1 miljoen deelnemers, de rechten met gemiddeld 1,7%.

zomer 2013

Na twee jaar broeden stuurt het kabinet een nieuw ftk ter consultatie, met twee opties voor fondsen: een nominaal en een reëel contract. De reacties zijn negatief. Pleidooi voor één nieuw ftk van de Pensioenfederatie. In oktober verlaat Klijnsma het idee van twee contracten alweer. In plaats daarvan gaat ze een tussenvariant uitwerken.

eind 2013

Het CPB-rapport over de doorsneesystematiek. De afschaffing levert een rekening op van €100 mrd. Hoe te compenseren?

juni 2014

Nieuw ftk naar de Tweede Kamer. Het is slechts een tussenstap: er moet een bredere hervorming komen. Klijnsma wil alle thema's weer op tafel: keuzevrijheid, doorsneepremie, de verplichtstelling, de positie van zzp'ers, het verbinden van pensioen en wonen. Er komt een 'Nationale Pensioendialoog'. Daarnaast wordt de SER opnieuw aan het werk gezet, onder voorzitterschap van Kees Goudswaard.

november 2014

Netspar-werkgroep lanceert de 'PPR', persoonlijke pensioenrekening met risicodeling, een eerste poging tot een premieregeling met solidariteit. In juli verraste Peter Borgdorff al met de mededeling dat PFZW een premieregeling een 'boeiende optie' vond.

januari 2015

Nieuw ftk gaat in, met meer zekerheid, maar minder kans op indexatie. Pensioenfondsen mogen kortingen uitsmeren over tien jaar. Maar indexatie mag voortaan pas gedeeltelijk vanaf 110% dekkingsgraad. Veel onvrede over het perspectief van 'tien jaar niet indexeren'.

20 februari 2015

De SER brengt advies uit over de toekomst van het stelsel. Het advies bevat vier varianten over de toekomst, met sub varianten. De meeste aandacht gaat uit naar 4c: 'persoonlijke pensioenen met collectieve risicodeling'. De SER vindt het een 'interessante maar onbekende' optie.

juli 2015

Klijnsma stuurt hoofdlijnennota naar de Tweede Kamer. Deze is weinig concreet, behalve op één punt: de doorsneesystematiek moet vanaf 2020 verdwijnen. De afschaffing zal de komende jaren de uitwerking van alle akkoorden bemoeilijken.

januari 2016

De Pensioenfederatie pleit voor persoonlijke potten. In een interview zegt directeur Gerard Riemen dat de uitkeringsbelofte niet meer houdbaar is en belooft hij de rekenrentediscussie voortaan te laten rusten. FNV reageert kwaad: de bond is nog niet zover.

mei 2016

De SER brengt een nadere verkenning uit van persoonlijk pensioen met collectieve risicodeling. Die variant is 'nog steeds interessant'. Als ze gecombineerd wordt met afschaffing van de doorsneepremie, dan heffen de effecten elkaar mogelijk op, zodat er geen rekening van €100 mrd overblijft: de 'dubbele transitie'. FNV en CNV zijn niet overtuigd. FNV heeft liever collectief pensioen. Daarom volgt verder onderzoek. De Pensioenfederatie gaat zowel persoonlijke potten (4c) als een collectief pensioen met zachte rechten doorrekenen (1b).

november 2016

Het CPB komt met een rapport over twee varianten: de collectieve buffer in 4c levert weinig welvaartswinst op maar het collectieve 1b-contract wél. De conclusies worden betwist. Een maand later concludeert de Pensioenfederatie dat geen van beide varianten goed genoeg is. Er wordt daarna gewerkt aan een 'synthese' van de twee.

juli 2017

Nieuw FNV-bestuur, Tuur Elzinga krijg de portefeuille pensioen. In een eerste interview legt hij de nadruk weer op de AOW, die langzamer moet stijgen. 'Werknemers redden het gewoon niet meer.' Dat is belangrijker dan nieuwe regels in de tweede pijler, zegt hij.

26 oktober 2017

Kabinet Rutte III. Wouter Koolmees (D66) wordt verantwoordelijk voor de pensioenen. In het regeerakkoord staat het 'streven' om begin 2018 op hoofdlijnen overeenstemming te hebben over een nieuw stelsel met persoonlijke potten en collectieve risicodeling. De deadline wordt niet gehaald. Een week later lekken berekeningen: de resultaten van persoonlijke potten vallen tegen. Stemmen gaan op om terug te grijpen op de andere variant uit 2015: 1b, een collectief contract met zachte rechten.

december 2017

FNV maakt de discussie over pensioen breder. FNV eist ook pensioen voor zzp'ers, naast bevrozing van de AOW. Een maand later heropenen de vakcentrales ook de discussie over de 'starre rekenrente'.

mei 2018

Een concept-pensioenakkoord lekt uit. Het bevat geen persoonlijke potten, wel een nieuw collectief contract: een premieovereenkomst, met directe inkoop van rechten en geen buffer. Idee is dat zachtere rechten wellicht tot een hogere rekenrente kunnen leiden, maar Koolmees en DNB wijzen dat stellig af. Dan werkt het nieuwe contract niet goed. Bonden maken een breekpunt van de rekenrente.

november 2018

Ook het nachtelijk aanschuiven van premier Rutte kan niet voorkomen dat de onderhandelingen tussen minister Koolmees, de vakbonden en werkgevers klappen. Partijen zitten nog ver uit elkaar op de punten als AOW-leeftijd, vroegpensioen, compensatie afschaffing doorsneepremie, rekenrente en pensioen voor zelfstandigen.

begin 2019

FNV voert actie voor beter pensioen. Stakingen bij spoorwegen, openbaar vervoer en politie.

20 maart 2019

Bij de Provinciale Statenverkiezingen raakt de coalitie zijn meerderheid in de Eerste Kamer kwijt.

mei 2019

De onderhandelingen over het pensioenakkoord worden officieel hervat. Minister Koolmees zoekt steun bij PvdA en GroenLinks. Deze partijen heeft hij nodig in de Eerste Kamer.

4 juni 2019

Het Pensioenakkoord wordt gesloten. Hoofdpunten: een minder snelle verhoging van de AOW-leeftijd, geen fiscale boete meer op vroegpensioen en een verplichte arbeidsongeschiktheidsdekking voor zzp'ers. Over de tweede pijler weinig nieuws. Die wordt uitgewerkt in een nieuwe 'stuurgroep'. De rekenrente blijft onbesproken.

11 juni 2019

Kort na het sluiten van het pensioenakkoord legt de Commissie Parameters onder leiding van Jeroen Dijsselbloem er een bom onder. Het advies bevat onder meer een lagere ufr, wat flink wat dekkingsgraadpunten kost. De timing was 'toeval', maar ongelukkig gezien het komende referendum onder de alle leden van FNV. Die stemmen toch voor met 76% van de stemmen, bij een opkomst van 37%.

november 2019

De lage dekkingsgraden zorgen voor kortingsdreiging, die het pensioenakkoord onder druk zet. Minister Koolmees neemt een 'eenmalige' maatregel: korten voortaan alleen nodig onder 90% dekkingsgraad.

februari 2020

De Telegraaf meldt dat de stuurgroep een nieuw contract verkent zonder aanspraken: heel anders dan de eerdere regeling uit het pensioenakkoord. Dit wordt de latere 'solidaire premiereregeling'.

maart 2020

Het coronavirus slaat toe. De dekkingsgraden van grote fondsen dalen naar 80%. De uitwerking van het pensioenakkoord gaat wel door.

19 juni 2020

Grote dag rond uitwerking pensioenakkoord loopt mis. Op vrijdag zou het ledenparlement FNV stemmen over de uitwerking, de ministerraad zou akkoord gaan en dan zouden de stukken naar de Kamer gaan. Dissidente FNV'ers blijven echter weg uit de coronabestendige onlinevergadering, waardoor er geen quorum wordt gehaald. Vakcentrale VCP laat dezelfde dag weten dat ze 'geen ja en geen nee' zegt tegen het akkoord.

22 juni 2020

Ministerie van Sociale Zaken maakt uitwerking pensioenakkoord alsnog bekend. Via de hoofdlijnennotitie maakt de sector officieel kennis met 'het nieuwe contract' naast de verbeterde premiereregeling, de 'standaardmethode' versus 'value based alm', transitieplannen, het 'versterkt collectief bezwaarrecht', enzovoorts. Beoogde ingangsdatum: 1 januari 2022.

4 juli 2020

Ledenparlement FNV gaat akkoord met uitwerking Pensioenakkoord, met 62% van de stemmen. De vergadering mag uiteindelijk toch fysiek, in het Postillion Hotel in Bunnik, op 1,5 meter afstand.

eind 2020

Dekkingsgraden krabbelen wat op, maar kortingsdreiging blijft. De 'eenmalige' maatregel om slechts bij minder dan 90% dekking te korten wordt opnieuw ingezet.

16 december 2020

Concept van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) open voor consultatie. Meer details over transitieplannen: bij invaren kan een fonds ook met 95% zonder korting over.

januari 2021

Fondsen ontsnappen aan kortingen, maar blijven vrezen voor korting in de transitiefase. Kabinet Rutte III valt over toeslagenaffaire.

februari 2021

Meer dan achthonderd reacties komen binnen op de concept-Wtp. Punten waar veel kritiek op komt: het risico op korten bij invaren en de transitie; de ongeliefde invaarrekenmethode 'value based alm', het verdwijnen van het individueel bezwaarrecht, de algehele complexiteit, en nog veel meer.

maart 2021

Meerderheid in Tweede Kamer voor nieuwe pensioenstelsel blijft behouden na verkiezingen.

mei 2021

Uitstel voor nieuwe pensioenwet. Ingangsdatum van 2022 naar 2023.

oktober 2021

Minister Koolmees legt zijn taken neer omdat hij informateur voor een nieuw kabinet wordt. Tijdelijke opvolger is staatssecretaris Dennis Wiersma.

november 2021

Kamer motie van PvdA, CDA en CU om eerder indexatie mogelijk te maken. Anders geen steun voor pensioenhervorming.

10 januari 2022

Nieuw kabinet Rutte IV: Carola Schouten (ChristenUnie) wordt minister van Pensioenen.

februari 2022

Rusland valt Oekraïne binnen. Sancties doen de energieprijzen fors stijgen en luiden een periode van hoge inflatie en stijgende rente in.

31 maart 2022

Wet toekomst pensioenen naar de Tweede Kamer. Toegevoegd is een tijdelijke geschillencommissie. Als tegemoetkoming aan de vrees van de Raad van de Rechtspraak voor een stortvloed aan rechtszaken over het invaren. De consultatieronde levert vrij weinig wijzigingen op.

april 2022

Commissiebehandeling Wtp begint met ronde tafels en schriftelijke vragen. Minister en coalitiepartijen zetten er vaart achter, de oppositie vindt het te snel gaan voor zo'n complexe wet.

zomer 2022

Rente stijgt, dekkingsgraad naar jaren niet vertoonde hoogtepunten: ABP komt op 125%. Inflatie bereikt echter ook de dubbele cijfers. In de zomer maken fondsen gebruik van versoepelde regels om alsnog over 2022 te indexeren.

oktober 2022

Opnieuw uitstel Wet toekomst pensioenen, nu tot juli 2023.

november 2022

Plenaire behandeling Wtp in de Tweede Kamer begint met een 'prominentenbrief' die oproept de invoering stop te zetten, door onder meer Dick Sluimers, Jan Tamerus en Roel Beetsma. Op aandringen van Kamerlid Pieter Omtzigt komt er een artikelsgewijze behandeling van de Wtp, een procedure die decennialang niet is gebruikt.

22 december 2022

Pensioenwet aangenomen in Tweede Kamer. Drie amendementen aangenomen met maatregelen tegen de 'witte vlek': voorwaarde voor steun van PvdA en GroenLinks in de Eerste Kamer. Ook een amendement aangenomen dat de geschillencommissie permanent maakt.

januari 2023

Eerste Kamerbehandeling begint, onder tijdsdruk, want er komen Statenverkiezingen aan en de beoogde ingangsdatum van de Wtp is juli 2023. De senaat organiseert hoorzittingen en de senatoren stellen duizend vragen in de eerste ronde en achthonderd in de tweede.

15 maart 2023

Grote winst voor de BoerBurgerBeweging bij de Provinciale Statenverkiezingen. Er blijft naar verwachting wel een meerderheid voor de Wtp in de senaat. Bovendien besluit de Eerste Kamer om op een van de laatste dagen in de oude samenstelling over de Wtp te stemmen, waardoor de verkiezingsuitslag er in feite niet meer toe doet.

22-23 mei 2023

Plenair debat in de Eerste Kamer over de Wet toekomst pensioenen. Op aandringen van senatoren die vrezen voor uitvoeringsproblemen zegt minister Schouten toe dat pensioenfondsen een jaar extra de tijd krijgen voor de overgang naar het nieuwe stelsel.

26 mei 2023

Hoogleraren staatsrecht Paul Bovend'Eert en Wim Voermans, en later ook Joost Sillen, stellen dat er volgens de grondwet een twee derde meerderheid nodig is in de Tweede en Eerste Kamer voor de Wtp, omdat die ook het pensioen van politici beïnvloedt.

30 mei 2023

In de Eerste Kamer een hoog oplopend debat over de vraag of er grondwettelijk een tweede derde meerderheid is vereist voor de Wtp. De senaat besluit uiteindelijk van niet; de meerderheid volgt de beoordeling van de minister dat de Wtp alleen zorgt voor wetstechnische wijzigingen in de wet die gaat over het pensioen van politici. Daarmee zou een gewone meerderheid toch volstaan.

Rond 22.30 uur 's avonds stemt de Eerste Kamer in met de Wet toekomst pensioenen. Sociale partners, pensioenfondsen en verzekeraars mogen deze nu gaan invoeren en ze hebben daar tot 2028 de tijd voor.